
Çakmak, S. (2018). Kimlik Oluşturma Sürecinde Türk ve Moğol Ulusal Sembollerin Tarihsel İzdüşümü. *Uluslararası Folklor Akademi Dergisi*. Cilt:1, Sayı:1, 65-90.

Makale Bilgisi / Article Info

Geliş / Recieved: 22.03.2018

Kabul / Accepted: 23.04.2018

Araştırma Makalesi/Research Article

KİMLİK OLUŞTURMA SÜRECİNDE TÜRK VE MOĞOL ULUSAL SEMBOLLERİNİN TARİHSEL İZDÜŞÜMÜ

Songül ÇAKMAK*

Öz

İnsanlık var olduğundan bu yana kendini bir yere bir gruba ait hissetme ve güvende olma hissiyatıyla yaşamış, bulunduğu sosyo/coğrafik yapıda yer edinmeye çalışmıştır. Bu durum kimlik oluşumunu zorunlu hale getirmiştir. Kimlik ve devlet sembolü oluşturma beraberinde bir çok sorunu da getirmiştir. Bu sorunların başında yeni anayasa düzenlemesi sonucu yeniden yapılanmanın herkes tarafından aynı şekilde kabul görmemesi, fikir ayrılığına düşülmesidir. Dolayısıyla yapılan değişiklikte halkın fikirlerinin de yer alması devlet-vatandaş yakınlaşmasında etkili ve yapıcı sonuçlar doğurmuştur. Kimlik oluşumunun sembolleşmesi sürecinde birçok düşünce ve yapı etkin rol oynamış ve sonuçta kimlik, insan varlığının yegane ifadesi olan; bayrak, mühür, marş gibi sembollerin ulusal birliğin ve beraberliğin kavrandığı, aidiyet hissini çeşitli simgelerle ifade edildiğinin fenomenleri olarak kullanılmaya başlamıştır. Türk-Moğol devletlerinde kullanılan bu sembollerin hangi aşamalardan geçtiğiyle ilintili bu mukayeseli çalışmada, sembollerin devlet olma sürecinde neden önemli olduğu tarihsel desen yöntemi kullanılarak açıklanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bayrak, arma, mühür, marş oluşumu irdelenerek konuyla ilgili yazılı ve görsel materyallere başvurulmuştur.

Anahtar kelimeler: *Kimlik oluşturma, ulusal semboller, Türk-Moğol, tarihsel izdüşüm.*

* Yüzüncüyıl Üniversitesi, Türk Müziği Devlet Konservatuvarı, Öğretim Görevlisi VAN/Turkey. songulcakmak21@gmail.com

**IN THE PROCESSING OF CREATING HISTORICAL PROJECTION OF SYMBOLS
TURKISH AND MONGOLIAN IDENTITY**

Abstract

Since mankind has existed, has lived with a sense of belonging to one group and feeling secure And tried to get a place in the socio/geografhic strucrure. This situation made identity formation mandatory. Creating identity and State symbols has brought with it many problems. At the beginning of these problems is the fact that the final restructuring of the new constitution is not accepted in the same way by everyone. Therefore, the inclusion of the opinions of the public in the change made in the State-Citizen rapprochment resulted in effective and constructive consequences in the process of symbolization of identity formation, many structures played an active role and as a result, identity was started to be used as the phenomenon that the symbol of nationality and co-existence, symbol of flag seal and anthem, which is the only expression of human existence, is expressed by various symbols. In this comparative study related to which phases passed these symbols used in the Turkish-Mongolian States, it is explained why the symbols are important in the process of being a state, historical pattern method. Fort this purpose, the flag, the emblem, the seal, and the formation of the anthem were examined and the written evidence and visual materials related to the subject were consulted.

Keywords: *Creating identity, National symbols, Turkish-Mongol, Historical projection.*

Giriş

Semboller toplumsal ve kültürel kimliğimizin merkezinde yer alırlar. Doğadan alınma ya da insan icadı, canlı ya da cansız olabilir ve imgelerden ritüellere öykü anlatımına kadar pek çok biçim alabilirler. Bizlerin birbirimize bağlanmamıza yardımcı oldukları statü, milliyet, kültürel faaliyetler ve çok daha fazlasını yansıtan ortak şifreli bir sistem yarattıkları için yaşamsal bir işlevi yerine getirirler (Wilkinson, 2011: 214). Sembollerin maddi güç haline gelmesi toplumları birleştiren ve birarada yaşamayı kolaylaştıran önemli gelişmeleri beraberinde getirmiştir.

Toplumlar geliştikçe, sembolizm ve sanal karışımı da sosyal kimliğin niteliklerini aktarmak üzere daha çok kullanılır olmuştur. Örneğın belirli bir kavim ya da grubu temsil eden sembollerin sergilenmesiyle kolektif kimlik işaret edilmiştir (Gibson, 2013: 13). Kolektif kimlik, güvende hissetmenin yegane aracı olmakla birlikte bir gruba ve yere ait olmanın huzurunu da beraberinde getirmiştir. Bir ölküye ve devlete sahip olduğunu belirleyen en önemli unsur da ulus varlığını milliyetçilik birleştirmekle mümkün olmuştur.

Bir ulusun, kendi varlığını "kendisi için" kılabilmesinin zorunlu koşulu, ulusal bir kurtuluş ideolojisinin ve politikasının maddi güç haline gelmesidir. Her ulusal kurtuluş mücadelesi, ulusun kendisini yeniden bulması, bir anlamda uluslaşmasının başlaması anlamına gelir. Bir ulusun kimliğinden sözedebilmenin olanağı ancak bu tamamlanma süreciyle doğabilmektedir.

Ulus olmanın ortak bir özelliği de; birlikte aynı inançlar ve kutsallık etrafında yapılan ortak hareketler ve davranış biçimlerinin sistemli olarak var olabilmesidir. Bireyler devlete teslim olur, devlet de onlardan bir ulus çıkarır (Seymour, 1999: 411-412). Bu oluşum sürecinde ulusal kimlik; hukukun ve hukukun üstünlüğüne saygının hakim olduğu, sınırları çizilmiş bir toprak parçasında hissedilen bir siyasi topluluk duygusudur. Bu anlayışa göre, tek bir siyasi irade altındaki toprak ve millet bütünlüğü, millet olmanın bir ön şartı sayılır. Milli onur, vatandaşlıktan kaynaklanır. Vatandaşlık milli topluluğu tanımlar. Dolayısıyla ulusal kültür bilincinin pekişmesi için bazı düzenlemeler yasalar yoluyla yerine getirilir.

Bu düzenlemelerde ulusal kültür, belli bir coğrafyada yaşayan tüm insanların ortak maddi ve manevi değerlerini iğerir. Bu durumda söz konusu semboller de, bir topluluğun, toplumsal bir varoluşun ortak özlem, beklenti

ve inançlarının göstergesi hâline gelir (Alp, 2009: 16). Bayrak, ulusal marş, para, davranış biçimleri, inançları, ortak tutum ve alışkanlıkları, ortak tarihleri ve ortak geçmişleri ulusal kültürü kapsar (Çobanoğlu, 2012: 33), Türkiye’de ulusal kültürü yaşatmaya çalışanlar bu sürecin sonucu olarak Atatürk milliyetçiliği olarak vücut bulmuştur.

Ulusal kimlik konusunda yapılan tartışmalardan biri de ulusların mı ulus-devleti inşa ettiği ya da devletlerin mi ulusları inşa ettiği yönündedir. Bu konuda birçok teori bulunmakla birlikte Türkiye’de mevcut yapının devlet tarafından inşa edildiğidir. Smith’e göre “ethnie”ler dış bir tehdit ile karşılaşınca modern ulusa dönüşür (Smith, 1989:55). Osmanlı’dan cumhuriyete geçiş döneminde yaşanan toprak kayıpları bir tehdit olarak görülmüş ve bunun sonucunda yükselen bir bilinç söz konusudur. Toprak kayıpları sonucunda ayrılan toplulukların çoğunluğunun gayr-i Müslim olması sonucu Anadolu ve diğer bölgelerde kalan nüfus Müslüman ağırlıklıdır. Müslüman “ethnie”si Türk ulusal kimliği için belirleyici olmuştur. Örneğin Cumhuriyet erken dönemde, Osmanlı millet sistemi sonrasında, sivil-etnik milliyetçiliğin ötesinde farklı milliyetçilik türlerini tartışarak bir alternatif arayışı olarak vuku olmuştur.

Dönemin siyasi, sosyal ve kültürel çerçevesini betimleyerek-Turancılık, Pan-Türkizm, Misak-ı Millî, Anadolu Milliyetçiliği gibi siyasi akımlara da kısmen atıflarla, Türkiye’nin ulus inşası sürecinde ulusal kimlik, laik devlet-toplum, ulusçuluk, vatandaşlık, milliyet gibi kavramları ele alarak yeni Türkiye ulus devlet modelinin tek, homojen bir millet, tek devlet, tek dil ve siyasi aidiyet oluşturmak için izlediği politikaları uygulamaya çalışmıştır. Milliyetçilik siyasi bir gruba aidiyet bilinci olarak tarif edilmektedir. Ulus inşası ve bunun sonucu olarak ulus devlet “milliyetçiliğin siyasi uygulaması, duygunun güce tercümesi”dir. Milliyetçilik üzerine çalışan bilim adamları yaptıkları analizlerde sivil ve etnik milliyetçilik ikiliğini temel almayı adet edinmiştir (Özkırımlı, 2009: 11-80).

Milliyetçiliğin türleri ile ilgili farklı sınıflandırmalar da vardır: Örneğin; ilkçi, modernist, doğulu, Batılı, siyasi- kültürel, iradeci, ırkçı-dışlayıcı, kapsayıcı- asimilasyoncu- entegrasyoncu, ayrılıkçı- reformcu milliyetçilikler gibi. Şüphesiz milliyetçilik literatürü çok zengin ve sürekli gelişen bir sahadır ve bu kavramın, devlet, ulus, ideoloji, tarih, dünyevileşme, çok kültürlülük, bölgeselleşme, ulusüstü, çokuluslu, sosyal psikoloji, din, dil,

kültür, kimlik, etnik, terör, şiddet, ayrımcılık, ırkçılık ve daha birçok kavram ve konuyla karmaşık bir ilişkisi vardır.

Türkiye sosyal milliyetçilik ilkesi doğrultusunda hareket etmiş, dolayısıyla ortak kökene değil ortak kültüre dayanan milliyetçiliği benimseyerek ideolojisini bu doğrultuda sürdürmüştür. Sosyal milliyetçilik, etnik ulusun üyesi olmayan herhangi birinin de bu kültürü benimseyip ulusa katılabilmesi anlamında kapsayıcıdır (Özkırımlı, 2009: 75-80). Moğollarla ortak kültüre dayalı bu ideolojinin dayanağını ilk büyük Türk imparatorluğunu kuran Hun'ların, Orhun-Selenga ırmakları ile bu ırmakların batısındaki Ötüken ve daha aşağıda kalan Ordos yakınlarında yerleştiklerinden kaynaklandığı belirtiliyor. Bu bölge bugün Moğolistan'ı ve kuzey Çin'i içine alan bir bölgedir.

Ulus Devlet Kapsamında Semboller

Türkler ulus kavramı ve yürürlükteki amaçları ile Moğol devlet yapısına benzer yapılar sergilemişlerdir. Türk ve Moğollar zaman farkıyla da olsa benzer nedenlerle ulus-yaşam temelinde bazı düzenlemeler gerçekleştirerek özellikle devlet sembolleri hususunda önemli bir yer teşkil etmişlerdir. Ulusal sembollerin oluşum süreci ve 1992 Moğol Anayasasına uyarlanması sürecinde devletin ve halkın görüş birliği içerisinde olduğu, ilgili makale sonucunda görülmüştür (Boldbaatar and Humphrey, 2007: 21).

Yalnız ulus kavramı tarihsel açıdan dönüşümler geçirmiş ve konuyla ilgili birçok teorik yaklaşımlar geliştirilmiştir. 1992 Moğol Anayasası kapsamında hükümetin, toplumsal ideoloji sembollerini meydana getirirken kamuoyu yoklaması ve halkın düşünce yapısına verdiği değerle Sosyal milliyetçilik kapsamında değerlendirilen tarihçesi kısaca şöyledir:

Moğol ulusunun kararı piyasa ekonomisi ve demokrasiye doğru geçişiyle 1980' nin sonu ve 1990' ın başlarında yeni bir yol almak için yeni bir anayasa yazmayı gerektirdi. 17 Mayıs 1991'in üçüncü oturumunda, SBKH komiteden bir rapor aldı ve ön hazırlık görüşmelerine başladı. İlk başta, Devlet sembollerinin (Devletin amblemi, Devletin bayrağı, Ulusal marş.vb.) yalnızca anayasaya ile uyumlu olarak düzenlenmemesi gerektiği aynı zamanda gelecekteki Anayasa ile uyum içerisinde ortak bir kanun olarak da düzenlenmesi gerektiği düşünüldü. Ancak, çok geçmeden delegeler fikirlerini değiştirdiler ve yeni Moğol Devlet sembollerinin İkh Tsaaz (Büyük

yasa-Anayasa) in temelinde sunulması gerektiğini yasal bir önerge ile kabul ettiler.

Ancak, sorun bu sembollerin basite indirgenmemesi gerektiği idi. Görüşmeler, Politik değişime dair fikirlerin çeşitli olduğunu ve dahası, nüfusun genç ve eğitilmiş olan kentsel yaşamın olduğu bölgeler arasında önceliğinin olması gerektiği gerçeğini yansıttı.

Yaşlı ve kırsal bölgede yaşayan insanların herhangi bir değişikliğe karşı talepleri çok değildi. Bu nedenle, Moğol Sosyoloji Bilimler Akademisi (MAS) ve Felsefe Enstitüsü tarafından yürütülen bir araştırmaya göre, tam olarak herhangi bir değişikliği isteyenlerin sayısı %29,5 iken, Moğol nüfusunun büyük bir çoğunluğu eski devlet sembollerinin korunması taraftarıydı. Yine de, halkın ilgisi hızlı bir şekilde ivme kazandı.

Moğol Anayasasının (Ikh Tsaaз) ilk taslağı 1991 haziran döneminden eylüle kadar medyada tartışıldı ve bu süre zarfında çocukları da içine alan 52 sıradan yurttaş tarafından oluşturulan yeni devlet sembolleri için kendine has önerilerini sundular (Devletin Büyük Khural Arşivi 1991 XH110).

Bu arada sanatçı ve milletvekili olan Norovragchaa, yeni kurulmuş olan devlet sembol idare komitesine aday gösterildi ve çok geçmeden sanatçılar birliğinde devlet sembollerini tasarlamak için bir yarışma düzenledi. Çeşitli temelleri olan yaklaşık 2000 sanatçı ve yaratıcı birey yarışmaya kabul edildi. Ressam Choijil' in kişisel teşebbüsü ve en iyi sergi örnekleri devlet sarayında yer aldı ve organize edildi. Yaz oturumu boyunca, Büyük Khural Halkı (PGKH' den sonra, parlamentonun alt meclisi) devlet sembollerinin konusu ile ilgili sonuçlar için 1000 den fazla öneri, talep, tavsiye, telgraf ve mektuplar aldı. İnsanların bu aktif katılımı devlet ambleminin imgesel versiyonları, bayrak, ulusal marş, mühür ve çok çeşitli standartlar ifade edildi. Bazı insanlar kişisel önerilerini PGKH'ye sunmak için kırsal bölgelerden gelmişlerdi.

Devlet sembolleri konusunda halkın tutumlarını öğrenmek için çeşitli sosyolojik araştırma projeleri yürütüldü. Bunlar arasında milletvekillerinin görüşlerini öğrenmek için Moğol Sosyoloji Akademi Bilimi ve Felsefe Enstitüsü araştırmacıları tarafından bir araştırma yürütüldü. Bu proje üst meclis (SBKH) tartışmalarındaki prosedürleri optimize etmeyi amaçlıyordu (Boldbaatar, Humphrey, 2007:3-22).

1991'de piyasa ekonomisine geçiş yolunda ilk adımlar atılırken, ülke önemli ekonomik sorunlarla karşı karşıya kaldı. 1992'de yürürlüğe giren yeni anayasa ile ülkenin adındaki "Halk Cumhuriyeti" sözcüğü kaldırıldı. 1992 Moğol Anayasası devlet sembollerini oluşturma sürecini SSCB'den ayrıldıktan sonra başlatmış, dolayısıyla bu anayasa değişikliği zorunlu ve kaçınılmaz bir durum olarak görülmektedir. Halkın eski sistemi ve sembolleri devam ettirmek istemesi, hak ve özgürlüklerini sosyalist devlet imajını devam ettirerek, sembollerdeki ideolojinin aktarılacağına duyulan derin bir algıdan kaynaklanıyor olsa gerek. Moğolistan 1990'da Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ile diplomatik ilişki kurması sonucunda komünist rejimi hatırlatan Halk Cumhuriyeti ibaresinin anayasa taslağında kaldırılmış, buna rağmen 1992 anayasasındaki sembollerin oluşturulma sürecinde halkın her kesiminden öneri alması ve önerileri dikkate aldığını gösteren hareketlerde bulunulması halkın yeni anayasa teklifine göstereceği tepkiyi azaltmak için olduğu görülmektedir.

Moğolistan Anayasa üyesi Amarsanaa: Kanunlar ve diğer hukuk kuralları insan hakları perspektifinden değerlendirilir ve "insani kriter" yasama faaliyetinde belirleyici olur. Çağdaş hukuk devletinin trendi bu yöndedir diyerek aslında komünist rejimin "Yasama" sürecinin demokratikleşmesinin bir sonucu olarak, insan hakları bir anlamda devletin ideolojisi haline geleceğini belirtir. Bazı sınırlamalar getirilmiş fakat sınırlama kriterleri ülkeler arasında farklılık göstermekle birlikte bu konuda uluslararası camianın kabul ettiği bazı ortak kriterler de bulunmaktadır. Günümüzde, uluslararası hukukta kabul gören sınırlama ölçütü "demokratik bir toplumda gerekli olma" kriteridir. Devlet olma sürecinde gerekli anayasal düzenlemeler halkın desteği ile sağlandığı sürece dış baskılar ve muhalif güçlerin baskısı minimal düzeyde zararsız aksiyonlar ötesine geçemeyeceği, anayasa üyeleri tarafından bilinmektedir.

Benzer bir durumun Türkiye Cumhuriyeti Anayasa değişikliği sürecinde meydana geldiğini Karpat şöyle dile getirmiştir: "Bir Türk milleti yetiştirmek için düzenli ve sistemli bir hareket" uyguladılar. Ayrıca diğer milletler tarafından "Türk milleti" olarak tanınmak için de uğraştılar. Cumhuriyet elitleri; zihniyet, davranış ve felsefi bir değişimi öngören yani Osmanlıya ait olan eski dini, siyasi, sosyal, millet kurumlarının lağvedilmesiyle oluşabilecek olan modern Batı tarzı ulus devlet kimliğini benimsedi (Karpat, 2011: 33).

Osmanlı'dan hızlı bir kopuşu sağlamaya çalıştıkları için, modernleşmeden huzur, güven ve özgürlük beklentisi içinde olan geleneksel Anadolu toplumunda bir reaksiyona neden olmuştur. Halkın dirayeti sıkı bir homojenlik yaratmış ve Türkçe reformu “milli kimliğin başlıca göstergelerinden biri olarak yaygın kabul görmüştür.

Türk milliyetçiliği Fransız devriminden etkilenererek-Ernest Renan çizgisinde, milli kimlikte maddi öğelerden ziyade soyut, moral ve manevi öğeleri ön plana çıkaran sivil milliyetçilik unsurlarını benimsemiştir.

Aynı şekilde daha sonra Alman ve İtalyan etnik milliyetçiliklerinden de etkilenererek zamana göre bu iki farklı milliyetçilik modelinin karışımına da sahip olmuştur. Cumhuriyet anayasası, Türklüğü siyasi bir vatandaşlık olarak tanımlar ve Türkçe konuşan Müslüman unsurlar etnik merkez olarak görülür. Milli bilinç etnik-kültürel motiflerle siyasal semboller güçlendirilir. Pan-Türkizm yadsınmıştır; Yeni Türk tarihinde Orta Asya kökene, Anadolu geçmişine ve İslam tarihi öncesine de yer verilmiştir. Ziya Gökalp; kapsayıcı siyasal, iradeci, tarihsel ve kültürel anlamda organik dayanışmacı bir millet şeklinde Türklüğü betimlemiştir. Sosyal devlet anlayışı kapsamında halkçılığa yönelişin ilk tohumları böylece atılmıştır.

Türkiye; sivil, siyasi, sosyal dinamiklerinin yardımıyla demokratik yapısını güçlendirmek için yeni bir anayasa hazırlamıştır. Bu yeni anayasada, evrensel ve demokratik bir standardı sağlayarak, 1922'de Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından saltanatın kaldırılması üzerine halifeye mahsus olarak, yeşil zemin ortasında sekiz suali beyaz bir güneş içindeki saltanata mahsus bayrak kaldırılmış ve kırmızı zeminde beyaz ay yıldızı ihtiva eden sancak kabul edilmiştir. 29 Mayıs 1936 tarih ve 2994 sayılı Kanunla Türk Bayrağı'nın şekli ve ölçüleri kesin bir şekilde tespit edilmiştir. 28 Temmuz 1937 tarih ve 2/7175 sayılı Kararnameye ilişik 45 maddelik bir tüzük (Türk Bayrağı Nizamnamesi) ile de Türk Bayrağı'nın kullanılışı kural altına alınmıştır.

Şekil 1: 1922 Osmanlı saltanat bayrağı Şekil 2: Osmanlı ihtişamını gösteren otuz ayrı sembolün yer aldığı arma¹

Türk Bayrağı ve Moğol Bayrağı Sembolik Oluşum Süreci

Her ülkenin bayrağı kutsaldır ve bir anlam ifade eder. Bugüne kadar değişmeden gelen en eski ülke bayrağının 1279 yılından bu yana kullanılan Litvanya bayrağı olduğu sanılmaktadır. Orta doğu ve Asya gibi kıtalardaki savaşların hala devam etmesi, ülke bayraklarının renklerinde ve armalarında değişiklik yapılmasına neden olmuştur.

Bazı siyaset bilimciler, tarihçiler ve sosyologlar bayrakları, belli zaman ve yere özgü kültürleri ifade eden, insan ürünü simgeler olarak kabul ederler. Başlangıçta genel olarak savaşlarda kullanılan bayrak, dostla düşmanı ayırt etmeye ve toparlanma noktalarını belirlemeye yarayan önderlik alâmetiydi; giderek devletin hakimiyetini, bağımsızlığını ve şerefini temsil eder duruma geldi (Akyol, 2016: 5/12).

Genel olarak bayrak için; “bir ulusun birliğini simgeleyen, belli bir topluluğun ya da bir kurtuluşun simgesi olarak kullanılan, renk ve biçimi özel olarak tasarlanmış, çoğunlukla dikdörtgen biçiminde olan ve genellikle bir göndere çekilen, bir yere asılan kumaş” olarak tanımlar mevcut olmakla birlikte bayrak sözcüğünün ideolojik anlamda tanımlanması ülkelere göre farklılık arz etmektedir.

Tarihi belgelerde, çok eski devirlerde kavimler ya da devletlerin, bayrak veya bayrağa benzer semboller kullandığına rastlıyoruz. Bayrağı ilk defa kimlerin kullandığı kesin olarak bilinmemekle birlikte, bayrak veya

¹ Osmanlı Arması sembollerin anlamları için bkz; Semboller, Günlük hayatımızı, dünyamızı değiştiren, etkileyen, belirleyen, yön veren semboller, İstanbul 2009 DHARMA Ansiklopedi Dizisi Cilt I, Editör: Halil Gökhan

bayrağa benzer sembolleri ilk defa Hintlilerin ya da Çinlilerin kullandığı inancı kabul görmüştür.

Önceleri putları süslemek için kullanılan şeritlerin, sonradan bayrak biçiminde bu putlarına yerine aldığına inananlar da bulunmaktadır. Çin'deki Çu hanedanı döneminde (İÖ y 1122) beyaz bayrak taşındığı; ayrıca Çin'de, İS 660'ta düşük rütbeli bir subayın, üstü durumundaki bir subay karşısında bayrağını indirmediği için cezalandırıldığı da bilinmektedir. Eski dönemlerde Çinlilerin bayraklarında kırmızı kuş, beyaz kaplan ya da mavi ejderha gibi armalar olduğu ve bu bayrakları ele geçirdikleri kentlerin surlarına hükümdar alameti için diktikleri sanılmaktadır.

Hükümdarlarda bulunduğu kabul edilen bütün özellikler, gücün sembolü olan bayrağa da taşınır ve bayrak hükümdarla özdeşleştirilerek benzer bir biçimde saygı görürdü. Bu yüzden bayraklara dokunmak bile suçtu. Eski Hindistan'da da bayrağa büyük önem verilirdi. Bayrak Hintliler ve Çinlilerden Birmanya, Siyam ve Güneydoğu Asya'ya yayılmıştır. Savaşı konu alan bir Siyam yazısında savaş yürüyüşüne bayrak açılarak başlandığı belirtilir. Türklerin savaşçı niteliğini bayrak renginde kullandıkları kırmızı renkten aldıklarını Bahaeddin Ögel şöyle açıklamıştır: “Eski Türk kaynaklarında kırmızı bayrak daha çok, “kızıl bayrak” diye söyleniyor. Ancak bu kızıl bayrak, yalnızca Türklerindir. Bağımsızlık, şehadet ve kan dökmenin, bir sembolüdür. Kırmızı bayrak Türklerde, bir savaş bayrağı idi. Kırmızı sözü Türkçemize, oldukça geç çağlarda, dışarıdan girmiştir. Bundan dolayı eski kaynaklarda hep, “kızıl bayrak” söylenişiyse geçer” diye açıklamıştır (Ögel, 2000: 38).

Moğol Bayrağı

Bu bayrak, 5 yıl kullanılmış ve Amerika Sovyetler Birliği, Büyük Britanya, Fransa ve Çin gibi ülkelerin liderleri tarafından tanınmıştır.

Bu durumun Moğolların gelişmesi için onları heveslendirdiğini göstermektedir çünkü 1945'in Temmuz başlarında Moğol lideri Moskova'da Stalin ile bağımsızlık konularını tartışıp döndükten sonra başbakanlık heyetine devlet bayrağı tartışmasını sunmuştur. Bu yasa teklifi tam bağımsızlık düşünen Moğolları büyük arayışlara sürüklemiştir.

17 Mayıs 1991'in üçüncü oturumunda, SBKH komiteden bir rapor aldı ve ön hazırlık görüşmelerine başladı. İlk başta, Devlet sembollerinin

(Devletin amblemi, Devletin bayrağı, Ulusal marş.vb.) yalnızca anayasaya ile uyumlu olarak düzenlenmemesi gerektiği aynı zamanda gelecekteki Anayasa ile uyum içerisinde ortak bir kanun olarak da düzenlenmesi gerektiği düşünüldü. Ancak, çok geçmeden delegeler fikirlerini değiştirdiler ve yeni Moğol Devlet sembollerinin İlk Tsaaz (Büyük yasa-Anayasa) in temelinde sunulması gerektiğini yasal bir önerge ile kabul ettiler(Boldbaatar, Humphrey, 2007:3-22).

Kabul edilme sürecinde birçok önerge dikkate alınmış, kamuoyu düşüncesinin önemi vurgulanmış ve taslak herkesin hemfikir olacağı bir şekilde hazırlanmıştır.

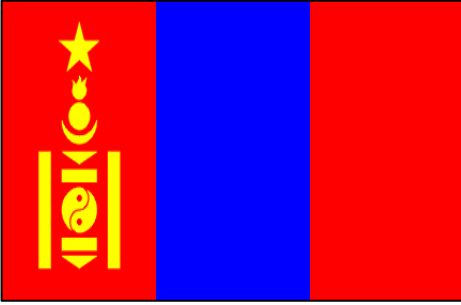
Bayrak, kırmızı çizgili, ülkenin sarsılmaz gücünün yanı sıra, bu inatçı ve iradeli insanların yaşamak için zor koşullarını temsil etmektedir. Onların kültürel ve siyasi düşünce tarzına uygun olan renkler ve semboller belirleyici olmuştur. Mavi çubuk, gökyüzünü ve umudu temsil ettiği için Moğolistan bayrağını süslüyordu. Sembolü "Soyombo", aynı zamanda gizli bir anlam taşıyordu. Yani resim o alev - servet ve Moğol halkının refahını simgeleyen bir işaretiydi. Alevin dili, bunların her üçünde dünü, bugünü ve geleceği ile Moğolistan olduğunu söylüyor, güçlü ve müreffeh bir ülke olduğunu Moğol Halk Cumhuriyeti sürecinde gösteriyordu. Ayrıca, bu ülkenin ebedi varlığı da sembolün bir parçası olan "Ayın, yarısından fazlası güneş "Soyombo işareti hakkında öyle bir tasvir yapılmıştır. 1940 yılından bu yana, Moğolistan bayrağı zaten modern ana hatlarını satın almıştı: iki tarafta mavi merkezi kırmızı çizgiler vardı. "Soyombo" zaten "doğru yerde" ve üstünde sosyalist yıldız vardı 1992'de bu yıldız kaldırılmıştır.

Türk Bayrağı

Mitsel düşünce yapısına göre; Ay, dişi sembolü yani annelik, duygular ve geçmişi temsil eder. Anavatan kelimesi bu simgeden türemiş olabilir. Egemenlik ve vakar anlamını taşıyan hilal ve yıldız 14.yy'da İslamın sembolü olarak benimsendi. Ay-yıldız İslami yaşamı düzenleyen ay takviminin de hatırlatıcısıdır. Osmanlılar zamanında da çeşitli renk ve şekillerde bayraklar kullanılmıştır. Osmanlılarda bayrak; padişahı, dolayısıyla devleti temsil ederdi. Kırmızı zemin üzerine hilal ve yıldız bulunan bayrak, Osmanlılarda İlk defa 1793'de devletin resmi bayrağı olarak kabul edildi. Ancak bu bayraktaki yıldız, sekiz köşeli idi. Bu bayrak Osmanlı Devleti'nin resmi ve umumi sembolü olarak kullanıldı. Sultan I. Abdülmecit

zamanında 1842'de yıldızın beş köşeli olması kararlaştırıldı ve Osmanlı bayrağının şekli kesinleşti.²

Ay yıldız genelde İslamiyet'in bir sembolü olarak görüldüğü için daha çok İslam ülkelerinin bayraklarında görülmektedir. Bayraklarda ayın "hilal" biçimi kullanılmıştır. Bu amblem, genelde aynı biçimde ve yönde fakat farklı renklerde kullanılmıştır. Bu gruba; Türkiye, Tunus, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Azerbaycan, Singapur, Cezayir, Pakistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Malezya bayraklarını dâhil edebiliriz.

Şekil 3: 1991 Öncesi Sosyalist Dönemde Moğolistan Bayrağı Şekil 4: 1793 Osmanlı Son Döneminde SOYOMBO Kullanılan Türk Bayrağı

Türk bayrağıyla ilgili bir çok tanım ve sözlü, yazılı anlatı mevcuttur. En çok bilineni Hilal, İslamiyet'i; Yıldız, Türklüğü; Kırmızı, Şehit Kanlarını temsil etmektedir.

² Bkz. <https://www.evrensel.net/haber/305033/mitolojinin-dili-doganin-simgeleriyle-olusmustur>.

Şekil 6: 1992 Moğolistan Kabul Edilen Bayrağı Şekil 5: 1922 Anayasa ile Kabul Edilen Türk Bayrağı

Türk-Moğol Devlet Amblemleri Kabul Süreci

Moğol Amblem/Arması: Devlet simgesi ulusal kimliğin ve bağımsızlığın sembolüdür ve bu simge belirli bir ulusun yeganeliğinden ve onun ideolojisinin yazılı unsurlarından oluşur. Bilim adamları, Moğolların ilk zamanlardan beri sahip oldukları devlet sembollerinin ilkinin Beyaz Şahin olduğunu düşünmektedirler. Sonraları 1940 'da Büyük Moğol Halk Cumhuriyeti Kongresinin 8. oturumunda içeriği beğenilen yeni bir devlet amblemi 2. Anayasa ile kabul edilip benimsendi. Moğol Halk Cumhuriyeti' nin şu anda kabul edilmiş amblemi, arka planında Gobi çölünde ve steplerde yükselen güneş, Khangai boyunca dört nala giden atları yakalamak için atının arkasında bir sırtık ve kement taşıyan bir çobanı gösteren dairesel bir rozetti. Bu daire 5 büyük tür çiftlik hayvanı başlarıyla ve yeşil çimenle süslenmişti. Altında yazısı da vardı. Moğol Halk Cumhuriyeti kısa bir süre sonra Kiril alfabesinin benimsenmesiyle devletin adı yeni yazıyla tekrar yazıldı.

Bu Sosyalizm zamanındaki son değişiklik değildi. Bulag' da yazıldığı gibi Rus etkisi altındaki Moğol Komünistleri, Moğol halkının inançsallıktan din dışı olmaya ve kırsallıktan sanayileşmiş olmaya giden devlet politikasını yansıtmak için amblem ve bayrakları sık sık değiştirdiğini belirtmişlerdir (Humphrey,1995:156).

Devlet sembolü 3. kez 1961 Anayasasında tekrar gözden geçirilip yeniden uyarlandı. 1961' de çim çerçeve, kırmızı mavi şeritli buğday çubukları ile süslenmiş figürle değiştirildi. Yazısı da şimdilerde kısaltması BNMAU olan Moğol Halk Cumhuriyeti ile değiştirildi.

Devlet ambleminin kabul töreninde çalışmasını PGKh'ya veren Ts. Oidov uzun bir alkışın ardından ekledi: “Bu orjinal devlet amblemini Parlamento üyesi arkadaşlarımla Zat-ı alilerine ve Moğol halkına teslim etme şerefi bana aittir (Tömör 2003: 308) Bu şekliyle Moğol Anayasasının 12. Madde 3. Bendinde amblem yer almıştır.

Şekil 6-7: 1961-1991-1992 Moğol Halk Cumhuriyeti Arması Şekil 8-9: Türkiye Cumhuriyeti Armaları

Türk Amblem/Arması

Türklerimizin tarihi süreci içinde bir çok görkemli devlet arması kullanmıştır. Örneğin; çift başlı kartal, kurt başı, köpek, ejder vs. Bir çoğu çok önemli anlatı türlerine sahiptir.

Günümüzde dikine elips kırmızı zemin üzerine Türkiye Cumhuriyeti yazısı ve yine dikine dizilmiş beyaz ay ve yıldızdan oluşmaktadır. Dünya devletlerinininkileriyle karşılaştırılınca pek bir sade duran bir armadır. Osmanlı'nın şatafatlı devlet armasından olabildiğince uzağa kaçılmak için yapılmış hissiyatı vermektedir. Sanırsam bu devlet arması konusunun üzerinde de fazla durulmamıştır. Bu noktada şu bilgiyi vermek gerekir:

1922'de saltanatın kaldırılması ile padişahın armasının kullanımı bırakılmış, yerine bayraktaki ay yıldızın kullanımı benimsenmiştir. 1925'te Maarif Vekaleti, farklı bir devlet arması belirlemek için bir yarışma düzenlemiş ve sonucunda ressam Namık İsmail'in arması birinci olmuştur. Türklerin simgesi olarak kabul edilen “Bozkurt figürünün” yer aldığı arma resmî olarak onaylanmamış, kayda geçirilmemiş ve hiç kullanılmamıştır. Bunun yerine yalnızca ay yıldızın arma olarak kullanılmasına devam edilmiş, nüfus cüzdanları ve pasaportlar buna göre düzenlenmiştir. Diğer dünya ülkelerinin armalarında ağırlıklı olarak kraliyet sembelleri olan taç, asa, mühür, kartal (Avrupa Ülkelerinde), tabiata özgü hayvan, güneş (Afrika Ülkelerinde), maneviyata özgü yıldız, soyut şekiller (Asya ülkelerinde)

kullanılmıştır. 2014 yılının ağustos ayında ise iktidarda bulunan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Şanlıurfa milletvekili Zeynep Karahan Uslu, resmî olarak yeni bir armanın tasarlanması için 30 milletvekiliyle birlikte Türkiye Cumhuriyeti Devleti Resmî Armasının Belirlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı'nı partisinin grup başkanlığına sunmuştur.

Moğol-Türk Devlet Mühürleri

Türk Devleti Mühür/Damgası

Sözlük anlamı; 1- Bir kimsenin, bir kuruluşun adının veya unvanının tersine kazılı bulunduğu, metal, lastik vb.nden yapılmış araç, damga, kaşe.

2- Bir suçun kanıtı olarak elde edilen kâğıtların ya da öteberinin, olduğu gibi kapalı bir yerde korunması amacıyla mühürlenmiş kapı, ev ya da yazılı belgelerin bulunduğu yerin üstündeki mühürün, orada saklanmış olan kanıtların incelenmesi için yetkililerce kaldırılması.

3- Bu araçla basılan ve imza yerine geçen ad.

4- Bilirkişi: ad damgası

5- Halk: Atların küçük nişaneleri.

Aslında bütün tanımların tek bir sembol üzerinden izdüşümü aşıkardır. Kültürümüzde mühürle ilgi çok fazla deyim de mevcuttur.

Mühürlerin kullanıldıkları belli başlı yerler şunlardır:

Mühürlerin en yaygın kullanımına kral kitabeleri, resmi evraklar, arazi sahipliğini belgeleyen tapu benzeri belgeler gibi çivi yazılı tabletler ve zarfların üstünde rastlanmıştır. Uruk'un IV. tabakasından Selevkoslar döneminin sonlarına kadar (M.Ö. 312-94) silindir ve damga mühürlerin bu amaçla kullanıldığı görülmektedir.

Düz ve yuvarlak levha biçiminde kapak, tapa, tıkaç yada kabın ağzına gerilen koruyucu madde gibi çeşitli kap kapatmalarının bağlanmasından sonra iplerin üstüne sıvanan kil parçaları üzerinde de mühürler kullanılmıştır. Yuvarlak obje anlamına gelen bulla adıyla bilinen bu kil parçalarının şekli ve ölçüleri yerine ve dönemine göre değişmektedir.

Çanak-çömlekler üstünde de mühür baskıları görülmektedir. Bunların arasında gerçek anlamda mühür baskılarının yanı sıra atölye işaretlerine de

rastlanılmıştır. Bu baskılarçanak-çömlekleryaşkenuygulanmıştır.

Kapıların iple bağlandığı kapı mandalları ve daha karmaşık bir yapıya sahip kapı kilitleri üstüne uygulanan kil parçaları üzerinde de mühür baskıları kullanılmıştır.

Moğol Devlet Mühürü

Moğolistan'ın ilk devletleşmesinden bu yana mühür, devleti tamamlayıcı bir unsur olmuştur. Devlet mühründe sonsuz cennetten, okyanuslar imparatorluğundan ve devletin güven ve korku vermesinden bahsediliyordu. Ayrıca bu mühürde oturan bir kaplan figürü de vardı.

Bu mühür Moğolistan devleti tarafından yönetimin meşru olduğunun kabul edildiği anlamına gelen bir törenle Büyük Kaan'a (Devlet Başkanına) teslim edilirdi. Yuan hükümdarlığı zamanında bazı değişiklikler yapılırsa da tarihçiler, mührün 37 Moğol İmparatorluğu'ndan miras kaldığını düşünmekte. Fakat 17. Yüzyılda Ligdan Kaan'ın bozguna uğramasıyla, mührün saklandığını ve şu ana kadar hala kayıp olduğunu düşünüyorlar.

1911'deki bağımsızlık uyanışından sonra Moğollar, içinde ışıldayan ve "her iki din ve devletin hamilidir" yazan yeni bir mühür tanıttılar. Bir yıl sonra, 1922'deki devrimden sonra, bakanlıkların sembolik olarak devlet bağımsızlığını gösteren mühürleri değişti. Daha sonra 1924'teki anayasada tüm bakanlıkların kare şeklindeki SOYOMBO'lu işlenmiş mühür kullanması gerektiği söylene de, yuvarlak devlet amblemi kullanılmıştır(Boldbaatar, Humphrey, 2007:3-22).

Şekil 11-12: Moğolistan Devlet Mühür ve Pulu Şekil 10: Türkiye Cumhuriyeti Devlet Mühürü ve Pulu

Kültürün yaşatılması, topluma mal edilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılmasında büyük bir öneme sahip olan ve Türkçe simge kelimesi ile karşılanan sembol, gerek maddi ve gerek manevi olguların karşılanması, insan zihnindeki derin anlam ve ifadelerinin çağrıştırılması amacı ile oluşturulmaktadır. Bir iletişim ürünü olarak ortaya çıkmış olan semboller her zaman, zemin ve toplumda kendisini göstermiş ve önemli bir ifade aracı olarak kullanılmıştır.

Türk-Moğol Ulusal Marş Kabul Süreci

Türk Marşının Kabülü

Elde edilen bilgi ve bulgulardan yola çıkılarak ulusal marşlar ele alındığında bazı unsurlar belirgin bir şekilde vurgulanır. Bu unsurlar: Vatan-yurt, Halk-ulus, Simgesellik-şarkı ve “Devlet Erki”dir. Oldukça doğal olan bu durum marşların çıkış noktasını ve amacını oluşturur. Özgür vatanın yüceliği ve sonsuzluğu ve hep böyle kalacağı güçlü ifadelerle anlatılır. Vatan, çoğu ulusal marşta ulustan daha önceliklidir. Coğrafya vatanlaştırılmıştır. Ulus onun için vardır. Bazı marşlarda vatanın sınırları bellidir. Bu sınırların dokunulmazlığı ilan edilir. Söz konusu olabilecek tehditlere karşıkazlar yapılır.

T.C. Milli Marşı: İstiklal Marşı

İstiklal Harbi'nin milli bir ruh içerisinde verilmesi imkânını sağlamak amacıyla, Maarif Vekâleti, 1921'de bir güfte yarışması düzenlemiş, söz konusu yarışmaya toplam 724 şiir katılmıştır. Kazanan güfteye para ödülü konduğu için önce yarışmaya katılmak istemeyen Mehmet Akif Ersoy, Maarif Vekili Hamdullah Suphi'nin ısrarı üzerine, İstiklal Harbi'nin özellikle hangi ruh ve ideolojik çerçeve içerisinde verilebileceğini Türklere göstermek amacıyla, Ankara'daki Taceddin Dergâhı'nda yazdığı ve İstiklal Harbi'ni verecek olan Türk Ordusu'na ithaf ettiği şiirini yarışmaya koymuştur. Yapılan elemeler sonucu Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 12 Mart 1921 tarihli oturumunda, Mehmet Akif'in yazdığı şiir, İstiklal Marşı'nın sözleri olarak kabul edilmiştir. Mecliste İstiklal Marşı'nı okuyan ilk kişi, dönemin Milli Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Tanrıöver olmuştur. Mehmet Akif Ersoy İstiklal Marşı'nı, şiirlerini topladığı Safahat'ına dâhil etmemiş ve İstiklal Marşı'nın Türk Milleti'nin eseri olduğunu beyan etmiştir. Şiirin bestelenmesi için açılan ikinci yarışmaya 24 besteci katılmış, 1924

yılında Ankara'da toplanan seçici kurul, Ali Rıfat Çağatay'ın bestesini kabul etmiştir. Bu beste 1930 yılına kadar çalındıysa da, 1930'da değiştirilerek dönemin Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Şefi Osman Zeki Üngör'ün 1922'de hazırladığı bugünkü beste yürürlüğe konmuş, toplamda dokuz dörtlük ve bir beşlikten oluşan marşın armonisini Edgar Manas, bando düzenlemesini de İhsan Servet Küncer yapmıştır. Sadece ilk iki dörtlüğü bestelenmiştir ve bu bölümüyle icra edilmektedir.

Türk İstiklal Marşı, Milli Mücadelenin ruhundan doğan bir marştır. Bu yönüyle marşın sözleri milli mücadele ruhunu çok iyi yansıtmaktadır. Bu konuda marşın şairi “Allah bu millete bir daha İstiklal Marşı yazdırmasın” demiştir. Diğer ulusların marşı incelendiğinde birçok kez revizyona uğradığı ya da konusunun milli mücadele dışında bir konudan seçildiği görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında Türklerin Milli Marşı içerik olarak çok zengindir. Marşın sözleri incelendiğinde, vatan sevgisinin yoğun bir biçimde dini ve tasavvufi motiflerle desteklendiği görülmektedir. Milli mücadelenin kazanılmasında, maddi gücü sınırlı olan Türk ordusu marşa anlatılan manevi desteklerle güçlenmiş ve bu destek savaşın kazanılmasında en önemli etkenlerden biri olmuştur. On kıta yazılan İstiklal Marşının bestelenen ve törenlerde okunan ilk iki kıtası ve anlamı şöyle açıklanmaktadır.

İstiklal Marşı 1. Kıtası

*Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.*

*O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.*

İstiklal Marşı'nın 1. kıtasının anlamı

Mehmet Akif Türk milletine cesaret, ve tahammül aşılacak için ve onda bulunan duyguları harekete geçirmek için şiirine korkma sözüyle başlıyor. Bayrak bir milletin geleceğinin ve bağımsızlığının sembolüdür. Bayrağın sönmesi Türk milletinin istiklalini kaybetmesidir. Şair ülkemizde tek bir insan kalana kadar bu vatanı savunacağımızı belirtiyor.

O halde en son Türk bireyi son nefesini vermeden Türk istiklal ve bağımsızlığını yok etmek, Türk bayrağını söndürmek mümkün değildir. Zira

bayrağımız milletimizin yıldızıdır.Bayrağın kaderi ile milletimizin kaderi birbirine bağılıdır. Bayrak bizimdir, biz yaşadıkça onu elimizden kimse alamaz. Türk milletinin bütün fertlerini öldürmedikçe bağımsızlığını kimse yok edemez.

İstiklal Marşı 2. Kıtası

*Çatma, kurban olayım çehreni ey nazlı hilal!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celal?*

*Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal...
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal!*

İstiklal Marşı'nın 2. kıtasının anlamı

Şair ikinci kıtada bayrağımızın o zaman ki kırgın, küskün, öfkeli halini dile getiriyor. Türk vatanının bazı parçaları, işgal edilmiştir.Bu yüzden bazı bölgelerde bayraklarımız indirilmiş yerine düşman bayrakları asılmıştır. Kaş çatmak öfke halini ifade eder. Kaş ayrıca edebiyatımızda hilale benzetilir. Sevgilinin kaşları daima hilal şeklinde gösterilmiştir.Bayraktaki hilal de tıpkı nazlı bir sevgilinin kaşı gibi çatılmıştır. Kahraman Türk milletini üzmektedir. Türkün beklediği, özlediği gülen bir bayraktır.Türk bayrağının gülmesi göklerde dalgalanmasıdır. Bir aşığın sevgilisinden güler yüz beklemesi gibi bağımsızlığa aşık Türk milleti de özgürlüğün sembolü olan bayraktan gülmesini beklemektedir. Bu milletimizin en doğal hakkıdır.Çünkü Türkler bağımsızlıkları ve bayrakları uğruna pek çok kan dökmüşlerdir. Bu kanları bayrağa helal etmeleri için onun da nazlanmayı bırakıp göklerde dalgalanması gerekir. Türk milleti daima Allah'a inandığı ve taptığı için özgürlük onun hakkıdır.

Moğol Bağımsızlık Marşı

Moğol anayasasına göre (ÜndsenKhuul' 2004: 8) marş yazılması ve melodisi kanunla belirlenirdi. Tüm dünyada marşlar, ulusal bağımsızlığı ve ülkenin değerlerini anlatan kelimelerden oluşur.

Bilim adamları Moğol marşının 'Ertniisaikhan'ın şarkısı olduğunu düşünmekte. 1911 'deki liberalleşme sonrası 'Zuunlangiinzhorooluus' ulusal orijinal marş olarak kabul edildi.

Bu ulusal marş müziğinin Mr. A.V. Kadlec ve Bogdo Kaan isimli iki

kişi tarafından St. Petersburg Üniversitesi'nde yapıldığı yönünde söylentiler vardır. Ulusal marşla ilişkin başka bir varsayım da vardır. Mesela Rus Mr. A. Kolutsov 1914'te ulusal marşı yazmıştır. Bunu yazdığında 8 müzisyeni ve marşı söylemesi için 10 askeri vardı. 'Zuunlangiinzhorooluus' marşını ve diğer başka ilahiler de çalmışlardı. Fakat bazı tarihçiler bu marşın 2 yıl önce kullanıldığını söylediler ve Moğollar bunu kabul etmeyip, bunun yerine Bogdo Kaan'ın ulusal halk müziğini benimsediler.

Böylece ne Kadlec ne de Kolutsov Moğol ulusal marşını yazabilmişti. Fakat besteci Kolutsov modern, heyecan verici Moğol marş müziğini uyarladı.

1924 Kasım'dan itibaren Moğol ulusal marşı S. Buyannemenkh tarafından yeniden bestelenip 1950'ye kadar kullanıldı.

1940'ların sonunda ise başka bir bestecinin marşı da bazı şiirlerden alıntı yapılarak deklare edilmişti. Daha sonra Moğol bir bestecinin oluşturduğu başka bir beste halka sunulup o günlerden bu günlere kadar kullanılmaya devam etti.

Fakat 1961'de bazı insanlar şiirden yapılan alıntıya itiraz etti ve kaçınılmaz olarak küçük değişiklikler oldu. Bu yeni marşın son versiyonu Ts. Gaitav ve Ch. Chimid tarafından Sovyet kominizminin gelişimine bağlı kalınarak yapılmıştı. Bu Moğolistan'ın Sovyetler birliğine ideolojik yönden bağlılığını gösteren büyük bir örnekti (Bulag önergesi, 1993: 153).

Moğol marşı, 1990'lardaki reform sürecinde tekrar tartışılıp üzerinde çalışıldı ve 1950'dekine neredeyse tamamına bağlı kalınarak yeniden düzenlendi.

Anayasa taslak çalışmalarında tekrar tartışılrsa da, bir sonuç alınamadı. Dahası (M. Shirchinsüren), (P. Badarch) gibi insanların, 'Bükhii delkhii ulsorontoi, Bürener khiinkholbootogtozh' ve 'Asar delkhii ulstümentei, Altan argamj bat kholbood' gibi şiirlerinden bazı marş örnekleri alınması, Ts. Damdinsüren'nin fikirlerini tekrar eder nitelikteydi. Fakat tartışmalar durmadı. Bazı sıra dışı vatandaşlarda marş örnekleri verdiler. Hatta bir vatandaş, (D. Ölzii khutug) yaklaşık 20 farklı marş önerisinde bulunmuştu ki bu da Moğol vatanseverliğinin bir göstergesiydi. Değişik yerlerden çeşitli öneriler ve tartışmalar devam ederken Moğol besteciler birliği hali hazırdaki bu marşın, vatanseverliğe, şimdije ve geleceğe, estetik ve melodik açıdan

halka hitap ettiğini belirterek, değişime gerek olmadığını ifade ettiler. Fakat şiirin ikinci kısmının yeniden yazılabileceği düşünülmüştü.

Ulusal Moğolistan Cumhuriyet Marşı

Bizim özgür devrimci ulusumuz, Tüm Moğolların saf kalpleri, Asla düşman ayakları altına düşmez, Barış sonsuza kadar devam eder.

İlişkilerimizi birleşip güçlendirerek, Moğol ülkesini kalkındırabilirim.

Cesur Moğolistan'ın şanslı insanları! Acıların üstesinden gelip mutlu olalım, Neşe ve keyfin anahtarıyla, Aziz ülkemizi güçlendirelim

(Sözler T.sDanmdinsüren ve B. Damdinsüren; Melodi L. Murdorj)

Ulusal marş, yeni cumhurbaşkanının ve parlamento üyelerinin yemininden sonra, çalmaya başlandı. Devletin her yerinde, her töreninde, her makamında, kullanılıyordu. O çalarken saygıyla dinlenilmekteydi. 1950-1961 Yıllarında milli marş olarak kabul edilen ezgi ve beste komünist rejimi anımsattığı için, 1992-2006 yıllarında yeni rejime uygun sözleri aynı bestesi farklı bir ezgi tartışmalı da olsa kabul edildi. Türk-Moğol Milli Marşı arasında çok ciddi ayrımlar hem söz hem de beste olarak bulunmaktadır. Türk marşı tamamen söz ve beste olarak Türk tarihini ve Türk motiflerini sergilerken, Moğol Milli Marşlarında (1950-1992) Avrupa Müzik kültürü ve komünist rejimin nüveleri yer almaktadır.

Sembollerin Türk-Moğol Kültürel İzdüşümü

Milletlerin ulus birliği içerisinde olması durumunda kültürel olarak birleştiğini Hobsbawm'un da deyişiyle "gerçek milli sınırlar dağlar ve nehirlerle değil, daha çok dil, gelenekler ve anılarla, bir milleti diğerinden ayıran her şeyle çizilir"(Hobsbawm, 1995:122) düşüncesinden hareketle Moğollaşan Türkler ve Türkleşen Moğolların sayısının bir hayli fazla olduğu ve bu durumun uzun yıllar birbirinden ayrı kalmalarına rağmen, ortak tarih ve kültürlerinin verdiği güç ile büyük bir gönül birlikteliği içinde buldukları araştırmalar sonucu saptanmıştır. Ayrıca Erol Güngör; Batı Roma ve Bizans'tan İslavlar'a, Moğollar'a kadar pek çok devlet ve kavmin askerlik konusunda Türkler'i taklid ettiklerini belirtmiştir (Güngör, 1999: 57).

Türkiye ve Moğolistan tarihi ve kültürel bağları olan iki ülke 1969 yılında diplomatik münasebetler kurulduğundan, 1990 yılına kadar aktif

ilişkiler pek yoktu. 1990'lı yıllarda Moğolistan'ın demokrasi ve serbest pazar ekonomisine geçişi ile beraber iki ülke arasındaki ilişkiler artmış, çok yönlü işbirliği halini almaya başlamıştır.1995 yılında Moğolistan ile Türkiye arasında işbirliği protokolü imzalanmıştır. Bu süre içerisinde, yatırımı teşvik etmek, vergi indirimi, ticaret ve ekonomik işbirliğini geliştirmek, eğitim, bilim, kültür, spor, sağlık, turizm ve gümrük alanlarında işbirliğini sağlamak gibi konularda 10'u aşkın protokol ve anlaşma yapılmıştır. Bu da iki ülke arasındaki ilişkinin yasal dayanağını oluşturmakta ve başarılı bir şekilde uygulanmakta olduğunu göstermektedir.

Moğolistan,Türk tarihi, Türk dili, Türk kültür ve medeniyeti açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu topraklar, tarihte pek çok Türk boyunun ortaya çıktığı, kader birliği yaptığı, zamanla millet olup devletler kurduğu ve gök kadar engin ülkelere sahip olduğu “büyük geçmiş”in eşsiz mirasını üzerinde barındırmaktadır.

Bu mirası oluşturan çoğu Saka, Hun, Juan-juan, Köktürk ve Uygur gibi dönemlere ait mezarlar, kurganlar, kaleler, surlar, barklar, şehir kalıntıları, petroglifler, dikili ve yazılı taşlar, heykeller, balballar, süs ve kullanım eşyaları, hem Türk milletinin hem de Türk milleti ile tarihte sosyal, kültürel, siyasi, askeri, iktisadi ve ticari ilişkide bulunan milletlerin pek çok bilinmesine ışık tutacak hazinelerdir.

Söz konusu hazinelerin başında hiç şüphesiz yazıtlar gelmektedir. Eski Türk kültür ve medeniyetinin Moğolistan'da dikili taşlara, kayalara, paralara, mühürler ve heykellere kazınmış veya yazılmış seksene yakın irili ufaklı yazıt bulunmaktadır.

Moğolistan'da eski Türk yazıtları içinde en fazla tanınan üzerinde en fazla araştırma ve inceleme yapılmış olan Orhun yazıtlarından Köl Tigin ve Bilge Kağan yazıtları Khoshoo-Tsaidam bölgesindeki Orhun ırmağı civarında, Tonyukuk yazıtları ise Bayn-Tsokto bölgesinde Tuul ırmağı yakınlarındadır. Orhun Vadisi 1220 yılında İpek yolunun kavşak noktası olup, Harhorin ilçesi ise Kubilay Han Pekin'e gelene kadar Moğol İmparatorluğu'nun merkezi olmuştur.

Moğolistan'da Orhun yazıtlarının bulunması, tarihte daha önce bu denli açıklanmamış Türk kabileleri ve halklarının yaşam biçimi, ekonomik durumu, sosyal yapısı, kültür, gelenek, soy bilgisi ve siyasi ilişkilerdeki pek

çok sorunun ortaya konulmasında oldukça önem taşımıştır. Sembolik zenginliğe sahip söz konusu devasa yapıtlar günümüzde iki ülkenin kullandığı siyasi/kültürel imgelere ışık olmuşlardır. Göçebe halkının kullandığı yazılar şu an bile birçok bilim adamının dikkatini çekmeye devam etmektedir.

Göktürklerin kullandığı yazının ilmi adı “Runik”tir. Hunların Çin yazısının dışında Runik yazıya benzer bir başka yazı kullandıklarına dair bazı görüşler mevcuttur. Bu yazının XI. yüzyıla kadar Türkler tarafından kullanıldığı düşünülmektedir. MS. VI. asırda Türklerin Runik yazıya geçmeden evvel Sogd yazısını kullandığına dair görüşler de vardır. Yine Uygurların Sogd yazıyı temel alarak Uygur yazısını oluşturdukları bilinmektedir. Daha sonra bu yazı Cengiz Han’ın döneminde daha da geliştirilerek günümüze kadar gelmiş, bugün Moğollar tarafından kullanılmaktadır.

Bundan Türklerin ve Moğolların, binlerce yıldan beri yazı kültürüne sahip oldukları sonucu çıkartılabilir. Göçebe halkların kültürel değeri olmadığını ve cahil olduklarını ileri süren Avrupa düşünce tarzı böylelikle bu kanıtlarla çürütülmüştür. Eski Hunlar, Türkler ve Moğollar hakkında göç edip otlak yer aramaktan başka bir uğraşlarının olmadığına dair sakat ve dar görüşlerde çoktan çürütülmüştür.

Sonuç

Kökenden, doğuştan ya da sonradan alınan bir vatandaşlıkla belirli bir millet ya da halka ait olarak yaşarız. Ulusal kimliğimiz ortak bir kültür, dil ve tarihten geliyor ve bildik işaretlerle dışsal olarak ifade ediliyor. İster heykeller, dans biçimleri, ister halk kahramanları olsun, sembolik anlamlarıyla bu işaretlere bağımlıyız. Elli yıl önce seksen iki bağımsız devlet vardı, 21.yy’ın başlangıcında sayıları 194’ü buldu. Milliyet bizim için önemlidir ve paylaşılan semboller aidiyet duygumuzu pekiştirir (Wilkinson, 2011: 222).

Geçmişten gelen iktidarın tek erki devlettir anlayışı, sembol oluşturma sürecinde halkın düşüncelerinin sorulması ile birlikte devlet işlerinde söz sahibi olmasını sağlamış, dolayısıyla bu süreçten sonra devletler halkları değil, halklar devlet erkinde yer alacakları kendi iradeleriyle seçmişlerdir. Türk-Moğol devlet sembollerinin kimlik oluşturma sürecinde izlenen politika da bu yönde olmuştur.

Örneğin devlet sembolleri belirleme konusunda halkın tutumlarını öğrenmek için çeşitli sosyolojik araştırma projeleri yürütüldüğü ve çocukların bile bu sembol seçme sürecinde aktif olarak yer aldıkları belirtilmiştir.

Devletin gücünü ifade eden sembollerin oluşumu kültürel hayatla ilintili geliştiği, dolayısıyla halkın, halk yaratılarının oluşumunda çok etkili olduğu Türk-Moğol yapılanmasında göze çarpan ilerlemelerdir. Sembollerin farklılığını ise tarihsel ve coğrafik özelliklerine bağlayabiliriz. Farklı yönetim biçimleri, dini yapının etkisi ve sürekli bir savaş durumunda olması da Moğol-Türk sembollerin farklılaşmasında çok büyük etkenler olmuştur.

Bayrak, arma, mühür, marş sembollerinin meydana gelmesi ulusal kimlik kavramının dış devletlerde önemini daha ehemmiyetli ve hassas noktalara getirmiştir.

İnsanlar savaşta, barışta, karşılamada vb. durumlarda artık kimliklerini bu yeni sembolleri kullanarak ifade etmeye, vatanlarına bağlılıklarını da oluşturdukları milli marşla dünyanın her yerinde gücün simgesi ve varlıklarının, hep var olacaklarının yegane ifadesi olarak söylemiş, söylemeye devam edeceklerdir.

Türkiye/Moğolistan uzun yıllar boyunca birbirlerinden ayrı kalmış olmalarına rağmen, ortak tarih ve kültürlerinin verdiği güç ile her zaman büyük bir gönül birlikteliği içinde bulunan iki kardeş devlettir. Başkent Ankara'da Cengiz Han park ve heykelinin yer alması, Başkent Ulanbator'da ise Atatürk ilkokulu ve Atatürk Büstü, Türkiye ve Moğolistan Cumhuriyeti arasında kurulan diplomatik ilişkilerin 40. yıldönümü anısına, Ulanbator'da Türk-Moğol dostluk parkı'nın yapılması geçmişte olduğu gibi gelecekte de kardeş iki halkın aydınlık yarınlarına işbirliği içinde yürüyeceklerinin işaretidir. Birbirlerine ait önemli sembolleri kendi ülkelerinin önemli bölgelerinde sergilemiş, dostluklarını bu semboller aracılığıyla ifade etmişlerdir.

KAYNAKLAR

- A.Konstantin d’Ohsson, (2008). Moğol Tarihi, *Denizler İmparatoru Cengiz*, (A. Bahadır, Çev.), İstanbul, Nesnel Yayınları-7 Tarih dizisi-4.
- Amarsanaa, J., (2012). Role of Constitutional Court (Tsets) in Human Rights Protection in Mongolia, *Anayasa Yargısı*,.
- Alp, Ö., (2009). Orta Asya’dan Anadolu’ya Kültürel Sembollere Giriş, Ankara, Eflatun Yayınevi.
- Barthold, W., (2006). Türk-Moğol Ulusları Tarihi, (H. Eren, Çev.), Ankara TTK Yayınevi.
- Boldbaatar, J. With Humphrey C., (1992). The Process Of Creation Of National Symbols And Their Adoption in The 1992 Constitution Of Mongolia.
- Çobanoğlu, Ö., (2012). Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş., Ankara, Akçağ Yayınları.
- Gibson, C., (2013). Semboller Nasıl Okunur?, Resimli Sembol Okuma Rehberi, İstanbul, yem Yayınevi.
- Gökalp,Z., (2006). Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak, Ankara, ÖtükenNeşriyat Yayınevi.
- Güngör, E., (1999). Tarihte Türkler, İstanbul, Ötüken Neşriyat Yayınevi.
- Hobsbawm, E, J., (1995). 1780’den Günümüze Milletler ve Milliyetçilik, Program, Mit, Gerçeklik, (O. Akinhay, Çev.), İstanbul, Ayrıntı yayınları.
- Ögel, B., (2000). Türk Kültür Tarihine Giriş VI, Türklerde Tuğ ve Bayrak (Hunlardan Osmanlılara), Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özkırımlı,U., (2009). Milliyetçilik Kuramları -Eleştirel Bir Bakış-, 3. basım., Ankara, Doğu Batı Yayınları.
- Karpat, K., (2011). Osmanlıdan Günümüze Ortadoğu’da Millet, Milliyet, Milliyetçilik, İstanbul, Timaş Yayınevi.
- Seymour, M., (1999). On Redefining the Nation, *Monist*, 82 (3). Oxford Academic.
- Smith, Anthony D., (1989). *The Ethnic Origins of Nations*, Blackwell, Oxford.
- Wilkinson, K., (2011). *Semboller ve İşaretler*, (S. Toksoy, Çev.), İstanbul, Alfa Yayınları.

İnternet Erişim Siteleri

<http://www.ahmetakyol.net/bayrak-ve-turklerde-bayrak/> 08.12.2016 tarihinde adresinden erişildi.

<http://turkbayragi.blogcu.com/turk-bayragi-nin-tarihcesi/791280/> 26.12.2016 tarihinde adresinden erişildi.

<http://www.sollob.com/turkiye-nin-ulusal-egemenlik-bagimsizlik-sembollerimiz/> 26.12.2016 tarihinde adresinden erişildi.

https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye_arnas%C4%B1/ 26.12.2016 tarihinde adresinden erişildi.

<http://arkeobilgi.blogspot.com.tr/2014/10/muhurlerin-anlamlar-ve-kullanm-alanlar.html> 26.12.2016 tarihinde adresinden erişildi.

<http://www.diyadinnet.com/YararliBilgiler-110&Bilgi=istiklal-mar%C5%9F%C4%B1n%C4%B1n-a%C3%A7%C4%B1kklamas%C4%B1-anlam%C4%B1/> 27.12.2016 tarihinde adresinden erişildi.

<https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=2476/27.12.2016> tarihinde adresinden erişildi.